

Henrik Laursen:

Af Hassing herreds tingbog

Ved TORSTEN BALLE

Christen Alstrup.

1645, 29. maj vidnede Christen Jepsen og Niels Andersen i Sønderhå præstegård, at de havde været hos Christen Jensen Alstrup i Kjedgård i Sønderhå onsdag før Valborgs dag på sognepræstens, hr. Jens Nielsen Hegelunds vegne. De skulle stævne ham, fordi han ikke i to år havde gjort det arbejde, han var sin Husbond sognepræsten skyldig at gøre, skønt han tit og mange gange havde fået bud derom. Han sagde da til dem, at der skulle fare djævelen på hr. Jens, og hvor han kunne ramme ham uden hans gård, skulle han gøre det sådan, at hr. Jens ikke skulle kunne prædike i Sønderhå kirke et halvt år. Det bad han dem om at sige til præsten.

Samme dag vidnede otte mænd, at de var til stede i Sønderhå kirke juledag sidste år, efter at gudstjenesten var endt. Da hr. Jens kom ned mod kirkedøren, hørte de, at han opfordrede Christen Alstrup til at betale sin del af brandskatten til svenskerne, for at de ikke skulle komme og brænde sognet af for hans skyld. Han kunne lige så godt betale som andre fattige forarmede mænd i sognet, men præsten vilde dog gerne hjælpe ham med lidt penge, hvis han ville betale.

Da skældte Christen Alstrup præsten ud og sagde, at han løj, og siden forfulgte han hr. Jens ud af kirken og ned ad den nordre stætte (indgang til kirkegården) med trusler og æreskædende ord. ”Du skal få en djævels færd, din tyv”, råbte han.

Samme dag blev der afsagt dom i den sag, Christen Alstrup var stævnet for. Da han i to år havde været sin husbond ulydig, uhørig og modvillig, og ikke havde gjort det arbejde, han var blevet ”bojet” til, blev han dømt til at have sit fæste forbrudt, og han måtte så flytte fra gården.

Den 31. juli fik Christen Alstrup igen en dom. På grund af de truende ord, han havde ladet falde, blev han dømt til at sætte hr. Jens fuldkommen borgen for fejde. Skete dette ikke, skulle han holdes fængslet, indtil han vilde sætte borgen.

Seksten år senere træffer vi igen Christen Alstrup og nu som fæstegårdmand i Hørdum. De forløbne år har åbenbart ikke blidnet hans sind.

1661, 10. januar vidnede Niels Poulsen og Peder Nielsen Degn i Hørdum, at de den 20. december var til stede i Christen Alstrups gård i Hørdum, da herredsfogeden (Poul Christensen Resen) gjorde udlæg for flere års tienderestancer. Sognepræsten (hr. Niels Andersen) var også til stede, og da han ville drage hjem, rakte han Christen Alstrup hånd og bød ham farvel. De hørte da, at Christen sagde: ”Vil jeg fly dig hånd! Du skal få en skamfærd for det, du har gjort”. Hr. Niels svarede: ”Christen, I gør mig intet videre, end Gud vil give sin tilladelse til”. Men Christen fortsatte: ”Du skal få en skamfærd og en ulykke, din kælling og din kællingunge. Jeg kender ogsaa din fader, der bor i Nørhå, den kælling”.

(Hr. Niels Andersens fader, hr. Anders Nielsen, var provst og sognepræst i Nørhå).

Christens datter Maren forsøgte nu at tale sin fader til rette. ”Hold Eders mund, fader, og vid hvad I siger!” fik hun sagt, men i det samme tog faderen en håndsten op fra jorden, løb over fire agre efter hr. Niels og råbte: ”Jeg skal nok ramme dig alligevel, at du skal få en ulykke og skamfærd, din kælling og kællingunge”.

Efter at hr. Niels var draget af gårde, gik Christen Alstrup hen til Niels Poulsens lade. Niels Poulsen og Jens Madsen vidnede på tinget, at han der havde sagt til dem: ”Hvorfor vurderede I mig min stud sådan fra? Havde jeg tænkt mig om, skulle hr. Niels have mistet studen og hans Kjortel til, skulle jeg end have skåret den af ham. Men han skal alligevel få en skamfærd. Jeg skal nok ramme ham”.

Var præsten i Hvidbjerg v. å udeb levet fra gudstjenesten?

1645, 6. november fremlagde Niels Nielsen i Abildgård en landstingsstævning, som lød sådan:

”*Mogens Høg* til Kjærgårdsholm, landsdommer i Nørre Jylland, gør vitterligt, at for mig har ladet berette ærlig og velbyrdig mand Anders Bild til Damsbo, Danmarks riges marsk, Kongelig Majestæts befalingsmand på Vestervig kloster, hvorledes han har tiltale til Laust Jensen i Tølbøl, Mads Christensen ibm., Christen Jensen Fisker ibm., Niels Pedersen på Bjerre, Jens Christensen i Tølbøl, anden Jens Christensen ibm., Peder Madsen ibm., Tyge Hansen ibm., Christoffer Nielsen i Løgstrup, Laurits Nielsen ibm., Niels Lauritsen i Lille Løgstrup, Christen Mikkelsen i Rotbøl, Poul Madsen i Skovsted, Oluf Clemmensen ibm., Christen Mikkelsen ibm., Poul Andersen ibm., Poul Terkildsen ibm., Christen Andersen ibm., Anders Christensen ibm., Niels Christensen ibm., Poul Nielsen ibm. og Erik Clemmensen ibm. for deres rette Guds sandhed efter recessen i helgens ed med oprakt finger at vidne og bekende, om fornævnte mænd såvel som deres hustruer, børn og folk var mødt ved Lodbjerg kirke søndagen den 7. september nu sidst, udi sædvanlig tid som prædiken, messe og gudstjeneste plejer at forrettes, om deres sognepræst, hæderlig og vellærd mand, hr. Hans Nielsen (Schaarup Resen) kom den dag til Lodbjerg kirke og der gjorde nogen gudstjeneste eller nogen på hans vegne det at forrette udi nogen måde.

I lige måde har han tiltale til Anders Jensen i Alstrup, Poul Christensen i Kjallerup, Hans Christensen i Madsted, Anders Madsen, Christen Christensen i Istrup, Søren Pedersen i Kjallerup, Christen Jepsen ibm., Jens Jepsen ibm., Anders Lauritsen, Anders Madsen ibm., Mikkel Pedersen i Hvidbjerg, Lars Jensen, Peder Pedersen ibm., Christen Jepsen i Duel, Mads Christensen i Nedergård, Poul Nielsen i Istrup og Christen Jensen i Lomborggård for deres rette guds sandhed at vidne og bekende i højeste

helgens ed med oprakt finger efter recessen, om de ikke søndagen den 7. september var mødt ved deres sognekirke med deres hustruer, børn og folk til deres rette kirkedags tid, om deres kære sognepræst, hæderlig og vellærd mand hr. Hans Nielsen kom den dag til Hvidbjerg kirke og holdt for hans sognefolk prædiken og gudstjeneste eller ikke, og hvad dem i den sag vitterligt er eller for retten kan tilspørges. Thi stævner jeg fornævnte vidnesfolk hver i egen person at møde til Viborg landsting næste landsting efter, at denne stævning er lovlig læst og forkyndt, hvis de ikke deres sandhed til deres værning vidne og bekende vil, under deres faldsmåls fortabelse.

Datum Viborg den 4. oktober 1645.”

Hvad der ligger til grund for denne fornemme stævning er ikke helt klart, men det må af en eller anden grund have været vigtigt at få oplyst, om præsten den dag var i kirkerne eller ikke. Snarest har der vel foreligget en klage, men i sådanne tilfælde nævnes klagen tit i stævningen, og det gør den ikke her. Det er heller ikke helt klart, om det er lensmandens mening at rejse tiltale mod præsten eller at forsvare ham, eller der er tale om en ”neutral” myndigheds aktion for at få en sag opklaret. Stævningens tone tyder nærmest på det sidste.

Men sognefolkene stod i hvert fald sammen om deres præst. Da Niels Nielsen i Abildgaard havde fremlagt stævningen, begærede han, at så mange af de i stævningen nævnte mænd, som var til stede, ville vidne i sagen. 18 mænd fra Lodbjerg og 7 fra Hvidbjerg sogn svarede da ”samdrægteligen”, at de aldeles intet havde deres kære sognepræst, hr. Hans Nielsen, at beskyldte eller klage over i den sag udi nogen måde.

En sølle hestetv.

1648, 13. juli. Mads Christensen i Skyum, den tid dommer til Hassing herreds ting, gør vitterligt, at år efter Guds byrd 1648, torsdagen den 13. juli på fornævnte ting var skikket Christen Madsen i Hassing og havde her for dom og ret til stede Peder Jensen Riber, som for en tid lang har haft sin tilflugt og værelse (bolig) i Hassing, og som han på en kort tid har anholdt med en brun hest, som han skal have taget fra ham. Så satte fornævnte Christen Madsen nu i alle rette og formente, at fornævnte Peder Jensen Riber for slig hans stjælen, misgerning og bedrift bør at dømmes til galge og gren og ham selv til hans hest og kost (udgift) igen, og var nu herpå dom begærendes. Så blev nu her straks for retten samme hest, som var en

lille brun hest i fjerde år, vurderet for ni slettedaler.

Og nu var her og for retten til stede bemeldte Peder Jensen Riber, og var hans skudsmål, vidnesbyrd og kundskab begærendes af menige herredsmænd om sit liv og levnedts bedrift, fra først han er kommet her i landet (d. v. s. i Ty), om nogen var, som kunne have ham noget at beskyldte for, førend han af stor vanvittighed, alderdom og dårlighed har taget Christen Madsens hest og redet over til Harsyssel på den. Så blev her straks for retten opnævnt 24 dannemænd, som samdrægteligt vidnede, kundgjorde og vedstod på tro og rette sanding, at de har kendt Peder Jensen Riber omtrent på 20 års tid, siden han er kommet her i landet og herredet til dem, og da i desmidlertid har han aldrig været berygtet eller haft noget rygte for stjælen eller tyveri enten i ufreds tid eller i freds tid, hverken lidt eller meget, men har altid skikket og teet sig ærligt, troligt og vel, førend nu han skal have taget en hest fra fornævnte Chr. Madsen i Hassing og redet over til Harsyssel på den, som han nu er angrebet for. Og som fornævnte dannemænd vidnede, således vidnede også menige herredsmænd, så mange her i dag til tinget var, Laurits Olufsen i Visby undtagen.

Og nu var fornævnte Christen Madsen dom over fornævnte Peder Jensen Riber begærendes. Så blev straks for retten opnævnt otte domsmænd, som med herredsfogeden afsagde deres dom og sentens over fornævnte Peder Jensen Riber som følger:

Da efter sådan forberørt lejlighed og efterdi her for dem med 24 dannemænds vidne så vel som menige herredsmænd, som her i dag til tinget var, Laurits Olufsen i Visby undtagen, at have vidnet, at de har kendt fornævnte Peder Jensen Riber omtrent ved 20 års tid (o. s. v. som foran), da ved vi ikke andet derom i den sag at kende, end fornævnte Peder Jensen Riber at straffes for slig hans forseelse på Bremerholm i fængsel og jern hans livstid efter kongens forordninger, uden øvrigheden ham anderledes benåde vil.

24. august. Christen Madsen i Hassing lod læse en seddel så lydendes: ”Anno 1648, deri 17. august er leveret her på Bemerholm en fange ved navn Peder Jensen Riber, som er hidsendt fra Tanderup gård i Ty i Jylland, som formedelst hans begåede forseelse efter medskikkede over ham forhvervede dom skal arbejde i Kongelig Majestæts fængsel og jern her sammesteds.

Actum anno, die et loco ut supra.

(Underskrift)”.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1953, side 25-31)